

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
postmottak@aid.dep.no

Oslo 1.12.2022

Innspill til tiltak mot rasisme og diskriminering

Vi viser til invitasjonen om å komme med innspill til tiltak i regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Frivillighet Norge sender med dette vårt innspill.

Frivillighet Norge er samarbeidsforumet for bredden i frivillig sektor. Vi har over 370 frivillige organisasjoner som medlemmer, som til sammen representerer mer enn 50 000 lokale lag og foreninger i hele Norge. Vi jobber med rammevilkår og økt deltakelse i frivillige organisasjoner.

Generelle kommentarer

Frivillighet Norge er glad for at Arbeids- og inkluderingsdepartementet ber om innspill til handlingsplanen mot rasisme og diskriminering. Åpne, inkluderende og trygge fellesskap i frivillige organisasjoner er et viktig vern mot diskriminering og rasisme. En sterk og mangfoldig frivillig sektor gir samfunnet økt kapasitet i arbeidet mot rasisme og diskriminering. Samtidig er det viktig å erkjenne at det finnes terskler for deltakelse i frivillig sektor som det er viktig å jobbe for å senke. Diskriminering og rasisme er et problem i hele samfunnet, som også frivillige organisasjoner må arbeide mot, både i egne organisasjoner og gjennom å være med på å skape inkluderende fellesskap og lokalsamfunn.

Inkludering av alle, i hverdagen og gjennom samfunnets institusjoner styrker opplevelsen av samhold og tillit til samfunnet. Frivillig deltakelse og sosial tillit går hånd i hånd, ifølge Innbyggerundersøkelsen.¹ Bredden i frivillige organisasjoners arbeid er avgjørende for å lykkes i dette. Frivillige organisasjoner jobber innenfor blant annet helse, kultur, politikk, miljø, religion og livssyn, idrett og friluftsliv, oppvekstvilkår, likestilling og integrering. Organisasjonene tilbyr aktiviteter og fellesskap og gir mulighet for medvirkning og selvbestemmelse, læring og erfaring innenfor svært mange av livets områder og er viktige arenaer for deltakelse i det norske samfunnet.

Anerkjennelse, gode rammevilkår og synliggjøring av frivillig sektors betydning for samfunnet og den enkelte er viktig i arbeidet mot rasisme og diskriminering. Dette handler om frivillige

¹ <https://dfo.no/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2021/tillit>

organisasjoner som meningsbærere, forkjempere for rettigheter og rettferdighet, og arenaer for fellesskap, personlig utvikling, utvikling av tillit og deltakelse i demokrati.

Vi har forventninger om at handlingsplanen bidrar til å styrke frivillige organisasjoners innsats mot diskriminering og rasisme, og deres arbeid med å inkludere bredt. Tiltak som inkluderer frivillige organisasjoner, må være i tråd med den generelle statlige frivillighetspolitikken, som Kulturdepartementet har ansvar for å koordinere.

Utfordringer med rasisme og diskriminering

Regjeringen har bedt om beskrivelser av utfordringene med rasisme og diskriminering i Norge i dag.

Deltakelsen i frivillige organisasjoner og aktiviteter er høy i Norge, men forskning viser at en del faller utenfor. Rekruttering av nye deltakere, frivillige, foreldre og tillitsvalgte krever tid, midler og kunnskap. Frivillighet Norge erfarer at frivillige organisasjoner trenger mer kunnskap og kompetanse om rasisme og diskriminering. Videre trenger de kapasitet til å jobbe med forebygging av diskriminering og utenforskap, og med å rekruttere og inkludere bredt.

Kunnskap om rasisme og diskriminering

Vi trenger mer kunnskap om omfanget av rasisme og diskriminering i frivillig sektor. **Frivillighet Norge foreslår som et tiltak i handlingsplanen at regjeringen bestiller en oppsummering av hvilke forskningsresultater som sier noe om diskriminering og rasisme i frivillige organisasjoner, hvilke tiltak mot dette som fungerer og som kan brukes i flere organisasjoner og hva det bør forskes mer på.**

Videre bør frivillige organisasjoner eller aktiviteter tas med i undersøkelser av hvem som opplever diskriminering og rasisme på ulike arenaer. Eksempelvis var frivillige organisasjoner eller aktiviteter ikke med som variabel i SSBs spørsmål om opplevd diskriminering i Levekårsundersøkelsen for innvandrere (Dalgard, 2018/20). Dette var heller ikke en variabel i Fafos pilotstudie (Dalen et al., 2022:15) om innvandreres opplevelse av hverdagsintegrering der et av spørsmålene var om man hadde opplevd hatefulle ytringer på ulike arenaer.

Gjennom en rekke prosjekter og verktøy jobber Frivillighet Norge og andre med å øke kunnskapen og bevisstheten om å senke barrierer for deltakelse. I forbindelse med dette ser vi at manglende tilgang på universelt utformede lokaler er en utfordring når frivillige organisasjoner vil tilrettelegge for at alle skal kunne delta. Frivillighet Norge foreslår som et tiltak i handlingsplanen at det gjøres en vurdering av hvordan manglende tilgang på lokaler bidrar til diskriminering og hvilke tiltak som trengs for å bedre situasjonen. **Frivillighet Norge mener det bør opprettes en tilskuddsordning for oppgradering av lokaler, bygg og anlegg som ikke**

faller inn under eksisterende ordninger til oppgraderinger for å oppfylle etablerte standarder og for å sikre universell utforming.²

Tiltak mot rasisme og diskriminering

Regjeringen har bedt om forslag til tiltak som kjemper mot og forebygger rasisme og diskriminering. I invitasjonen fra regjeringen til å sende inn forslag på tiltak står det at hovedtemaene i handlingsplanen vil være veien inn og opp i arbeidslivet, og ungdommer sine erfaringer med rasisme og diskriminering på ulike samfunnsarenaer som for eksempel skole, utdanning, frivillighet, fritid og sosiale medier.

Frivillige organisasjoner er i seg selv viktige for samfunnets kamp mot rasisme og diskriminering. Gjennom demokratiske prosesser har frivillige organisasjoner arenaer for å løfte utfordringer i samfunnet og å utfordre seg selv. Gjennom fellesskap, aktiviteter og på læringsarenaer, for eksempel gjennom studieforbund, bygges kompetanse og ferdigheter. Gjennom inkluderende og trygge arenaer gjøres frivillige organisasjoner tilgjengelig for flere. En bredde av frivillige organisasjoner har tiltak, som Idrettsforbundets veileder for håndtering av rasisme og diskriminering, Norsk folkehjelps antirasistiske arbeid og arbeid mot rasisme og KFUK-KFUMs program Mpower, om ungt lederskap og medborgerskap.

Under presenterer vi tiltak Frivillighet Norge driver eller er involvert i som er svært relevante for hovedtemaene i planen. Handlingsplanen bør også inneholde tiltak som kan motivere og mobilisere bredden av frivillig sektor, samt styrke den enkelte organisasjons kapasitet til langsiktig innsats med å utvikle mangfoldet og forebygge rasisme og diskriminering i egen organisasjon.

Mobilisering og samarbeid

De siste årenes hendelser, reaksjoner og protester mot rasisme og diskriminering i Norge og andre land øker frivillige organisasjoners ønske om å kjempe mot dette i samfunnet og i egne organisasjoner. Frivillighet Norge ser at en rekke frivillige organisasjoner utvikler planer og kurs der inkludering, mangfold og arbeid mot rasisme og diskriminering tas opp. De utvikler egen kompetanse og jobber med å innføre språk og begreper som inkluderer og styrker arbeidet mot rasisme og diskriminering. Vi ser også at innsatsen ovenfor flyktninger fra Ukraina spenner bredt, fra de humanitære organisasjonene hjelpearbeid, Redd Barnas aktiviteter på asylmottak og til kulturprosjekter blant annet i regi av Norsk musikkråd.

En konsekvens av koronapandemien var stor nedgang i deltakelse i frivillige organisasjoner. Frivillighetsbarometeret³ vårt for 2022 viser at deltakelsen er på vei opp. Men vi hører vi at frivillige organisasjoner opplever det mer krevende nå å prioritere å rekruttere bredt. En følge av pandemien er at de som hadde løsest tilknytning til frivilligheten i større grad enn andre falt ut. To tredjedeler av barn og unge som sluttet i sine aktiviteter under pandemien har ennå ikke kommet tilbake. Organisasjonene melder om utfordringer knyttet til kapasitet til å ta imot nye medlemmer som har behov for tilrettelegging. Frivillighet Norge har verktøy for å bidra til bred

² <https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/årsmøteresolusjon-vi-trenger-alle-et-sted-å-være/>

³ <https://www.frivillighetnorge.no/rapport/frivillighetsbarometeret/frivillighetsbarometer-2022/>

rekruttering, men her er det også avgjørende hvilke ressurser organisasjonene har til internt organisatorisk arbeid.

Frivillighet Norge foreslår at handlingsplanen brukes som en anledning til å mobilisere og motivere frivillige organisasjoner til å rekruttere bredt og forebygge rasisme og diskriminering i egen organisasjon. Aktører i sektoren kan samarbeide om å dele kompetanse og verktøy og å jobbe holdningsskapende. For å lykkes med en slik mobilisering må det settes av midler. Frivillighet Norge har gjennom samarbeid med våre medlemsorganisasjoner og et bredere nettverk gode muligheter til å kunne gjennomføre en slik mobilisering.

Økt mangfold i frivillige organisasjoner

Inkludering på topp

For lite mangfold i ledelsen og blant ansatte og tillitsvalgte i frivillige organisasjoner er en utfordring. Inkludering på topp er Frivillighet Norges tiltak for å øke mangfoldet i ledelsen og blant ansatte og tillitsvalgte i frivillige organisasjoner. Vi har årlige samlinger og har utviklet arbeidsverktøy om mangfoldsledelse, mangfoldig rekruttering av ansatte og styrer og mangfoldig kommunikasjon. [Se arbeidsverktøyene for Inkludering på topp her.](#)

Mangfoldsplakaten

Gjennom å være åpne og inkluderende bidrar frivillige organisasjoner til å senke barrierene for deltakelse i samfunnet. Medlemmene i Frivillighet Norge har vedtatt Mangfoldsplakaten på Frivillighet Norges årsmøte. Gjennom plakaten oppfordrer organisasjonene hverandre til å jobbe med å øke mangfoldet. Gjennom plakaten jobber vi holdningsskapende for å styrke frivillige organisasjoners positive holdninger til mangfold og inkludering og øke det etniske og kulturelle mangfoldet i frivillige organisasjoner. [Se Mangfoldsplakaten her.](#)

Inkluderingskoden.no og

Organisasjoners erfaringer med å jobbe med inkludering, Mangfoldsplakaten, arbeidsverktøyene for Inkludering på topp er publisert på inspirasjonsbanken vår www.inkluderingskoden.no.

Rekruttering og verktøy

Frivillig.no

Frivillig.no er et inkluderings- og rekrutteringsverktøy for frivillig sektor. Den har en oppslagstavle for frivillige oppdrag. Nettstedet kobler organisasjoner og lag med nye frivillige. Vi ser at organisasjoner som bruker Frivillig.no opplever at de rekrutterer bredere og når et større mangfold enn før. 24 % av de som melder interesse for oppdrag på Frivillig.no har foreldre som er født utenfor de nordiske landene. 39 % er under 30 år og 43 % har ikke vært frivillige før. [Se Frivillig.no her.](#)

Ungfritid - Dugnad for deltakelse

Dette er et landsdekkende prosjekt om å fjerne barrierer for deltakelse, øke kjennskap til muligheter og støtteordninger. Det skal gjøre det enkelt for alle, uavhengig av bakgrunn, å finne informasjon om varige fritidsaktiviteter for alle barn og unge i organiserte fellesskap. Barn og

unge fra lavinntektsfamilier, med minoritetsbakgrunn eller funksjonsnedsettelse er underrepresentert i frivilligheten. Ungfritid - Dugnad for deltakelse har særskilt fokus på å sikre at disse kan delta i organiserte aktiviteter. Som en del av dugnaden har vi utviklet Ungfritid.no; en digital oppslagstavle hvor frivillige organisasjoner legger ut varige fritidsaktiviteter for barn og unge og der barn, ungdom, foresatte og andre lett kan finne fritidsaktiviteter. Dette er en del av vårt arbeid med å følge opp Fritidserklæringen. [Se Ungfritid.no her](https://ungfritid.no).

Normkreativt kræsijkurs

Normkreativt kræsijkurs er et interaktivt kursopplegg om hvordan normer kan skape innenfor- og utenfor, og jobber kreativt med hvordan vi kan bygge nye og inkluderende normer. På tvers av roller og organisasjonsformer utforsker vi hvordan vi kan gjøre plass til større mangfold i alle deler av deres organisasjon. Kurset er utviklet av JM Norway på oppdrag fra Frivillighetens år 2022. Kurset bygger på erfaringer og metoder JM Norway har utviklet i prosjekter som Bandleiren LOUD, Kulturintro og Taktskifte som har som mål å få flere kulturinteresserte ungdom med minoritetserfaringer inn i styrer og råd i kulturlivet. [Se mer om Normkreativt kræsijkurs her](#).

Barrierefri fritid

Dette er en sertifiseringsordning for organisasjoner som ønsker å bli bedre på å tilrettelegge. Den er utviklet av Unge funksjonshemmede, og i samarbeid med Frivillighetens år 2022. Organisasjoner kan ta et inkluderingsmerke og signalisere at de har et mål om å skape inkluderende fritidsaktiviteter, og jobbe for å bryte ned funksjonshemmende barrierer. Målet er å motivere aktivitetstilbydere til å jobbe for at unge med ulike funksjonsvariasjoner skal kunne delta i ulike kultur- og fritidsaktiviteter. Det er også laget en veileder. De Unges Orkesterforbund er den første organisasjonen som har fått tildelt inkluderingsmerket. [Se mer om Barrierefri fritid her](#).

En sterk og mangfoldig frivillig sektor

I arbeidet med handlingsplanen må regjeringen legge prinsippene om en helhetlig frivillighetspolitikk til grunn. En sterk frivillig sektor har en avgjørende betydning for hvordan vi som samfunn lykkes med langsiktige prosesser som å skape et likeverdig, inkluderende og mangfoldig samfunn. Frivillige organisasjoner jobber best når de jobber på egne premisser, med langsiktige rammevilkår og med nærhet til sine målgruppers behov.

Tiltak i handlingsplanen rettet mot frivillig sektor må inneholde svar på hvordan økte utfordringer og forventninger til de frivillige organisasjonene følges opp med rammevilkår som kan utløse mer innsats. **Styrking av frie og langsiktige midler til de frivillige organisasjonene vil heve kapasiteten i organisasjonene.**

Styrke innvandrere- og minoritetsorganisasjoner

Innvandrere- og minoritetsorganisasjoner er en viktig del av mangfoldet i frivillig sektor og i samfunnet vårt. Ikke minst under koronapandemien har vi sett hvor avhengige vi er av kompetansen og nettverkene i innvandrereorganisasjonene for å nå hele befolkningen med

informasjon. Denne innsatsen bidro blant annet til at flere fikk viktig informasjon under koronapandemien.

Innvandrerorganisasjoner er viktige som samarbeidspartnere for myndigheter, arbeids- og næringsliv og andre organisasjoner. De er kanaler for tillit, sosiale og religiøse møteplasser, fellesskap for egne kulturuttrykk og morsmålsundervisning, arenaer for å dele informasjon om livet i Norge, og de er talerør for innvandrerbefolkningen. Mange er små og relativt nye organisasjoner. De trenger midler til drift, aktiviteter, kunnskap om organisasjonsdrift, myndighetskontakt og samarbeid med andre organisasjoner. Dette er bl.a. vist i Fafos rapport 2017:14 Innvandrerorganisasjoners rolle i integrering.

I rapporten vår [Frivillige innvandrerorganisasjoners rammevilkår og erfaringer med tilskuddsordninger \(2020\)](#) viser vi at innvandrerorganisasjonene ikke kjenner like mange tilskuddsordninger og mindre grad søker offentlig støtte enn kontrollgruppen i kartleggingen, blant annet fordi de opplever dette mer krevende. Dette viser at rammebetingelsene for frivillig sektor må være bredt tilgjengelig og enkle å bruke. **Tiltak i handlingsplanen må bidra til forenkling slik at bredden i frivillig sektor får mulighet til å styrke sin innsats.**

Myndighetene bør se på hvordan man kan forbedre eller etablere flere ordninger som gir driftsmidler til innvandrerorganisasjoner. Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner, som blant annet gir driftsmidler til innvandrerorganisasjoner er begrenset til 40 utvalgte kommuner, mens IMDi kun behandler søknader til nasjonale prosjekt. **Frivillighet Norge foreslår at tilskuddsordningen utvides og tilføres midler slik at frivillige organisasjoner i alle kommuner kan benytte seg av ordningen.**

En helhetlig kommunal frivillighetspolitikk

Et godt samarbeid med kommunen og andre offentlige institusjoner lokalt vil kunne styrke frivillige organisasjoners mulighet til å aktivt inkludere og skape mangfoldige fellesskap. En helhetlig kommunal frivillighetspolitikk bidrar til å øke engasjementet og legger til rette for økt aktivitet. Kommuner som kjenner frivilligheten i sin kommune godt, har bedre forutsetninger for å få til samarbeid. Det kan for eksempel være at Nav og voksenopplæringen gir informasjon til sine målgrupper om lokale tilbud om deltakelse og opplæring i frivilligheten. **Frivillighet Norge mener handlingsplanen bør oppfordre alle kommuner til å utvikle og vedta en helhetlig frivillighetspolitikk i samarbeid med lag og foreninger i kommunen.**⁴

Oppsummering våre innspill:

- Frivillighet Norge foreslår at regjeringen bestiller en oppsummering av hvilke forskningsresultater som sier noe om diskriminering og rasisme i frivillige organisasjoner, hvilke tiltak mot dette som fungerer og som kan brukes i flere organisasjoner og hva det bør forskes mer på.
- Frivillighet Norge foreslår at frivillige organisasjoner eller aktiviteter tas med i undersøkelser av hvem som opplever diskriminering og rasisme på ulike arenaer.

⁴ <https://samhandlingskoden.no>

- Frivillighet Norge mener det bør opprettes en tilskuddsordning for oppgradering av lokaler, bygg og anlegg som ikke faller inn under eksisterende ordninger til oppgraderinger for å oppfylle etablerte standarder og for å sikre universell utforming.
- Frivillighet Norge foreslår at handlingsplanen brukes som en anledning til å mobilisere og motivere frivillige organisasjoner til å rekruttere bredt og forebygge rasisme og diskriminering i egen organisasjon. Frivillighet Norge bør være involvert i dette arbeidet.
- Frivillighet Norge foreslår at regjeringen i forbindelse med arbeidet med handlingsplanen ser på hvordan frie og langsiktige midler til de frivillige organisasjonene kan styrkes for å heve kapasiteten i organisasjonene til å arbeide mot rasisme og diskriminering og for å rekruttere og inkludere bredt.
- Frivillighet Norge mener at den nye handlingsplanen må bidra til å styrke innvandrersorganisasjoners rammevilkår og at det å favne alle organisasjoner vies oppmerksomhet i arbeidet med forenklingsreformen for frivillig sektor
- Frivillighet Norge foreslår at ordningen Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner utvides og tilføres midler slik at frivillige organisasjoner i alle kommuner kan benytte seg av ordningen.
- Frivillighet Norge mener handlingsplanen bør oppfordre alle kommuner til å utvikle og vedta en helhetlig frivillighetspolitikk i samarbeid med lag og foreninger i kommunen.

Vi stiller gjerne på møte med Arbeids- og inkluderingsdepartementet for å utdype våre innspill.

Med vennlig hilsen

Stian Slotterøy Johnsen
Generalsekretær

Ida Marie Holmin
Assisterende generalsekretær